

ALVASTA ALVARIINSA

Helsingin kaupunginorkesterin huilunsoittaja René Alvas irtisanoutui töistään vajaat kaksi vuotta sitten ja lähti villisikafarmariksi Ilomantsiin. Vain muutama vuosi, ja sata vuotta olisi tullut täyteen siitä, kun hänen isoisänsä aloitti huilistina samaisessa orkesterissa. Sillä välin hänen isänsä toimi huilusektion äänenjohtajana 25 vuotta. Vuodesta 1912 tähän päivään saakka orkesteri on täten ollut vähemmän kuin 20 vuotta ilman Alvaksia.

Hanns Alvas (alun perin **Josef Franz Gruszka**) syntyi vuonna 1892 Beuthenissa Saksan Ylä-Sleesiassa kuusilapsisen perheen nuorimmaisena. Äiti kuoli Hannsin ollessa kaksivuotias. Musiikillisesti lahjakas poika pantiin 10-vuotiaana armeijan soittokuntaan oppiin.

Kului kuusi vuotta, ja muuan teatterikapellimestari Itävallan Bodenbachista tarjosi Hannsille ja hänen sellistystävälleen töitä orkesterista. Pojat karkasivat armeijasta ja soitivat teatterissa *Iloista leskeä* satoja näytöksiä. Teokseen kyllästyttyään he karkasivat edelleen kesäorkesteriin Bad Heringsdorf -kylpylään, jossa **Robert Kajanus** sattui kylpemään. Kajanuksella oli Filharmonisessa orkesterissaan Helsingissä puutetta hyvistä puupuhaltajista, ja hän rekrytoi Hannsin ykköshuilistiksi.

Seuraavan kesän Hanns soitti Latvian Liepajassa Bad Libau -kylpylän orkesterissa, jota johti suomalainen **Ilmari Weneskoski**. Tämä ylipuhui hänet Viipurin orkesteriin kaudeksi 1913–14. Viipurista hän kävi Pietarissa keran kuukaudessa opiskelemaan professori **Semenoffin** johdolla. Vuonna 1914 Kajanus houkutteli häntä takaisin Helsinkiin, mutta ensimmäinen maailmansota tuli väliin: Hanns joutui armeijaan Saksaan.

Gruszkasta Alvakseksi

Hanns Gruszka palasi Suomeen 1918 saksalaisen jääkäripataljoonan riveissä taistelemaan itsenäisen Suomen puolesta. Rauhan tultua jääkärit lähetettiin takaisin Saksaan Habsburg-höyrylaivalla, mutta se ajoi miinaan heti Hiidenmaan edustalla ja upposi. Hanns oli yksi selviytyneistä: hän ui rantaan huilu

PATRIK STENSTRÖM

Kolmannen polven huilisti René Alvas. Päätoiminen maanviljelijä tyydyttää esiintymisviettiään kesäisin Savonlinnan Oopperajuhlaorkesterissa.

povitaskussaan ja hänet lähetettiin Berliiniin, jota miehityssotilaat silloin hallitsivat. Sieltä hän ehti muuttaa veljensä luo Reininmaalle, ennen kuin kaupunginorkesterin ekonomi **Helge Mörck** selvitti hänen olinpaikkansa ja sähköitti hänelle, että töitä olisi edelleen tarjolla. Valmis matkalippukin odottaisi Berliinin lähetystössä.

Hannsın tuleva vaimo, näyttelijä **Hanna Emilia** oli raskaana ja kävi lopulta hakemassa

Hannsın Saksasta Suomeen vapunaattona 1919. Hanns joutui suoraan kalteen oopperan vappunäytökseen soittamaan. **Juhon** syntymä heinäkuun toisena päivänä sinetöi hänen jäämisensä Suomeen, ja vuonna 1934 hän sai Suomen kansalaisuuden. Tässä yhteydessä hän otti käyttöönsä nimen Alvas, joka juontaa juurensa hänen äitinsä tyttönimestä **Galvas**. Hanns soitti kaupunginorkesterissa aina vuoteen 1955 saakka, muutaman viimei-

sen vuoden yhdessä poikansa Juhon kanssa.

Eri lähteissä on ristiriitaisia tietoja Hannsin elämästä, mutta tämä kertomus antaa joka tapauksessa hyvän kuvan siitä, että nuoren Hannsin vaiheista saisi helposti vaikka elokuvan.

Armoton metodi tuo tulosta

Hanns perehdytti poikaansa Juhoa huilunsoiton saloihin, ja opetusmetodit olivat siihen aikaan kovia: Juho teljettiin päiväksi latoon harjoittelemaan nuottinipun kanssa. Jos soitto ei illalla sujunut, hänet piestiin ja jätettiin yöksi latoon. Hän päätti jo silloin, ettei tulisi pakottamaan omia lapsiaan mihinkään.

Metodi tuotti kuitenkin tulosta. Juhon kiinnostus huilunsoittoon säilyi, ja hänestä tuli yksi Suomen merkittävimpiä huilisteja pitkäksi aikaa. Hän toimi äänenjohtajana Turun kaupunginorkesterissa 1937–1952 ja Helsingin kaupunginorkesterissa 1952–1979. Lisäksi hän soitti Crusell-kvintetissä ja lukuisia kertoja orkesterin solistina. Hän oli Sibelius-Akatemian huilunsoiton lehtori vuosina 1958–86 ja opetti paljon muuallakin, kuten kesäleireillä.

Synteessin etsintää

Juho Alvas opiskeli sekä Pariisissa että Wienissä ja yritti yhdistää ranskalaista soittotapaa saksalaiseen äänimaailmaan. Saksalaiset soittivat suurella äänellä ja tinkivät mieluummin kvaliteetista. Ranskalaiset panostivat kauniiseen ja laulavaan, värimaailmaltaan rikkaampaan mutta volyymitaan heikompaan ääneen. Myös vibratossa oli eroja.

”Isä oli hirveän tarkka ja opetti aina antaumuksella.”

”Isällä oli saksalainen saundi, mutta hän pystyi mielestäni käyttämään ranskalaisia sävyjä. Ranskalainen musiikki oli hänen suuri rakkautensa”, René muistelee isäänsä.

”Parhaimmillaan isällä oli fantastinen ansatsi. Hän pystyi soittamaan todella puhtaasti korkealta ja matalalta, hiljaa ja kovaa. Sellaiset huilistit olivat siihen aikaan laskettavissa yhden käden sormilla.”

Isältä pojalle, osa 2

René Alvas aloitti huilunsoiton 10-vuotiaana, ja hän kertoo soittimen valinnan tuntuneen heti luontealta.

”Opiskelin isäni johdolla, kunnes teinikapanani nosti päätään, ja hän ehdotti opettajanvaihdosta. Menin akatemialle Mikael Helasvuon luokalle vuodeksi, mutta palasin sen jälkeen isäni oppiin. Koin tärkeäksi käydä aina hänen kuolemaansa

saakka hänen luonaan tunneilla, ikään kuin lääkirintarkastuksissa. Omiin virheisiin ja puutteisiin kun turtuu niin helposti.”

”Isä oli hirveän tarkka ja opetti aina antaumuksella, ei koskaan lonkalta. Hän oli aikanaan ensimmäisiä huilunsoiton-opettajia jotka valmensivat koesoittoihin; hän soitatti niiden pakollisia konserttoja ja orkesteripaikkoja. Minulla oli jo nuorena kova hinku päästä orkesteriin ja koin mielekkääksi keskittyä erityisesti siinä työssä tarvittaviin valmiuksiin”, toteaa Alvas.

”Muutamaa vuotta minua vanhempi trumpettisti Aki Välimäki oli silloin suuri idolini. Hän voitti 16-vuotiaana koesoitot sekä Vaasassa että Porissa ja 17-vuotiaana sekä Turussa että Radion sinfoniaorkesterissa”, muistelee Alvas. ”Suhde isääni myös parani, kun muutin pois kotoa. Aiemmin en pystynyt harjoittelemaan ilman, että hän ramppasi jatkuvasti huoneessa ohjeistamassa. Pidinkin usein ovea lukossa...”

Öljyrahalla musiikkia

1970-luvun puolivälissä Juho Alvas ryhtyi osa-aikaiseksi musiikinjohtajaksi Porvoon maalaiskuntaan. Tehtävä muuttui kokopäiväiseksi hänen jäätyään eläkkeelle orkesterista. Hän perusti puhallinorkesterin ja big bandin ja toimi näiden johtajana. Porvoon mlk oli niihin aikoihin Suomen rikkaimpia kuntia ja kulttuuritoimella oli runsaat resurssit. Yrityksiä verotettiin arvioperusteisesti, joten Nesteen öljynjalostamo oli ehtymätön rahasampo. Juho organisoi musiikkileirejä, joiden opettajat olivat Suomen parhaita, pääkaupunkiseudun orkesterien soittajia. Tämän lisäksi hän johti Porvoon Orkesteri-

yhdistyksen orkesteria, aivan kuten isänsäkin aikoinaan.

Tämän kirjoittaja soitti nuorena itse orkesterissa patarumpuja ja muistaa Alvaksen innostavana ja kannustavana hahmona. Erinomaisen taitavasti hän käsitteli amatöörejä: hän ymmärsi mitä voi vaatia ja mitä ei. Amatööreistä ja nuorista koostuva orkesteri oli yleensä innoissaan ja motivoitunut, sillä hän sai soittajat tuntemaan itsensä hyväksi ja yrittämään parhaansa. Juho muistutti aina siitä, ettei soittaessaan saisi olla nyreissään ja vakava. ”Soittaa tosissaan muttei vakavissaan” olisi hyvin voinut olla hänen mottonsa.

Askel ammattilaisuuteen

René Alvas sai paikan Kansallisoopperan orkesterista joulukuussa 1979, vain 18-vuotiaana. Hän ei ollut ollut edes keikalla ammattibändissä, joten ympäristö oli uusi ja pelottava.

Hanns Alvas oli Robert Kajanuksen löytö saksalaisesta kylpyläorkesterista.

Juho Alvas yhdisti soitossaan saksalaisen ja ranskalaisen koulun parhaita perinteitä.

PATRIK STENSTRÖM

”Soittaminen on parasta silloin kun se on harrastus.”

Viidenkymmenen hehtaarin maa- ja metsätaloudessa ovat raskaat koneet tarpeen.

”Jännitin aluksi ihan hirveästi. Leuka väpätti niin, että hyvä kun sai ääntä huilusta, kun piti soittaa jotain kuuluvaa. Kaikki muut tuntuivat suurilta sankareilta; varmoilta ja erinomaisilta. Upea huilisti **Ilpo Mansnerus** johti silloin paljon, eikä se helpottanut jännittämistä yhtään. Sukunimeni loi osaltaan minulle varmasti paineita”, hän pohtii.

Anja Voipio oli silloin huiluryhmän äänenjohtaja. ”Hän soitti aina kuin enkeli ja oli muutenkin ihana. Hänen asenteensa soittoon ja työntekoon oli minulle esikuvana alusta alkaen. Hän ei koskaan soittanut lonkalta ja naureskellen, vaan aina täysipainoisesti, oli kyseessä sitten harjoitus tai näytös”, Alvas ylistää.

”Hän ei aliarvioinut nuorta kokematonsoittajaa lainkaan, vaan osasi neuvoa tasavertaisena, ilman ylimielisyyden häivääkään. Muutenkin ryhmä ja muut kollegat ottivat minut hienosti vastaan. Etenkin **Gunnar Lausundin** kanssa tuli vietettyä alkuvuosina paljon aikaa.”

Tunnelmaa Bulevardilla

Renén aloittaessa ooppera oli remontissa ja orkesteri soitti ympäri kaupunkia ja maakuntia hyyriläisinä. Hän ei siis saanut aluksi mitään käsitystä varsinaisesta oopperatyöstä, vaan karmea totuus montun olosuhteista selvisi vasta seuraavana vuonna. Matalat käytävät, huono akustiikka, meluisuus ja julmettu ahtaus tekivät työnteon vaikeaksi.

”Olin pienenä kuullut Mozartin *Figaron häät* ja muistan ihmetelleeni, miten se saattoi kuulostaa niin hirveältä. Nyt ymmärsin, että olosuhteet olivat synnä. Nostan hattua niille, jotka jaksoivat soittaa siellä vuosikymmeniä,” tunnustaa Alvas.

René viihtyi oopperalla erinomaisesti, työyhteisö oli monipuolinen ja rikas. Yhteiskäytävien tunne oli vanhassa ahtaassa talossa mahtava. Töitä tosin oli liikaa, alkuvuosina 8–10 vuoroa viikossa.

”Olo oli välillä kuin mehulingossa olisi ollut”, hän puuskahaa. ”Aikaa ja voimia ei jäänyt mihinkään muuhun. Mutta ooppe-

ramusiikki parhaimmillaan on fantastista, ja Puccinista pidän erityisesti. Muistan itkeneeni häpeilemättä kuin vesiputous, kun kävin katsomassa *Madama Butterflyn*, jonka pääosan lauloi **Maija Lokka**.”

Isien jalanjäljille

René sai vuoden viransijaisuuden Helsingin kaupunginorkesterista kaudella 1994–95 ja vakituiseen paikkaan syksyllä 1995.

”Koesoittoon latautui kyllä paineita. Arvasin että tulee käytäväpuheita ja ennakkoodotuksia. Mutta ei auttanut hermoilla, ja tulkutin itselleni, että normaali valmistautuminen riittää”, muistelee Alvas. Hän viihtyi hyvin oopperassa, mutta paikka isän ja isoisan sektiossa kiinnosti vielä enemmän. Hän halusi soittaa sinfonista ohjelmistoa, ja ajatus viikoittain vaihtuvista teoksista ja kapellimestareista houkutti.

”Lavaorkesterin arvostuskin on toista luokkaa kuin montussa soittavan. Jako ylä- ja alakertaan oli oopperalla ainakin siihen aikaan selkeä. Hyvänä iltana keuhut menivät ylös, huonona iltana haukut tulivat alas”, synkistelee Alvas.

Elämänmuutos kolkuttelee ovea

René Alvas soitti viimeisen konserttinsa Helsingin kaupunginorkesterin riveissä Las Palmasissa tammikuussa 2007. Hänen mie-

puhaltimissa alamäen huomaa herkästi, ja käry käy nopeasti. Olin jo varsin tyydyttynyt 27-vuotiseen soittajan uraani orkesterissa ja vielä sen ikäinen, että uranvaihdon pystyi toteuttamaan.”

René ja hänen vaimonsa **Sinikka Taalikainen** olivat jo vuosia asuneet maaseudulla Anttilassa, ja elämäntapa veti puoleensa. Tila oli kuitenkin kooltaan vain 1,5 hehtaaria ja kävi lopulta pieneksi hevosille. Naapureiden kanssa tuli skismaa.

”Etsimme isompaa tilaa ja ulotimme hakumme Saimaan rannoille, koska Sinikka on sieltä päin kotoisin”, kertoo Alvas. ”Huomasimme kuitenkin pian että Pohjois-Karjalassa saa lähes puuston hinnalla maatiloja, ja kiinnostuksemme heräsi. 1–2 hehtaarin pikkutiloja taloineen, navettoineen ja saunoineen saattoi saada reilulla 10 000 eurolla. Löysimme lopulta omamme: 50 hehtaarin metsätilan.”

Pioneeritöitä korvessa

Aluksi he ajattelivat tilaa vain kesäpaikaksi, mutta päättivät kokeilla asumista keskellä korpea, ja René anoi virkavapaata orkesterista vuodeksi. Pohjois-Karjalassa oli EU:n tukema riistahanke, joka vaikutti kiinnostavalta. Jos perustaisi vaikka villisikatarhan, EU tukisi investointeja 40 %:lla.

Talven aikana oli tehtävä päätös osallistumisesta, ja hankkeen vetäjän kanssa keskusteltuaan he päättivät lopulta mennä mukaan. Kun

”Halusin lähteä orkesterista ennen kuin muut haluavat että lähtisin.”

lessään vuosia kytynyt ajatus ammatinvaihdosta oli kypsytynyt. ”Halusin lähteä orkesterista ennen kuin muut haluavat että lähtisin”, hän nauraa uranvaihto-operaatiotaan. ”Olin nähnyt useita surullisia tapauksia, kun soittaja on joutunut olemaan loppuun asti. Etenkin

EU rahoittaa hanketta, se vaatii sitoumuksen hankkeen loppuun saattamisesta.

”Villisikatarhan rakennusbudjetti oli iso, lähes 140 000 euroa, ja likviditeettimme tarkastettiin huolella. Emme aluksi aivan ymmärtäneet, miten isosta projektista oli ky-

se, ja lopulta tuli hirveä kiire. Viimeiset kaksi kuukautta teimme 14–16-tuntisia päiviä, ja vielä viimeisenä yönä ennen tarkastajien tuloa Sinikka viimeisteli ruokintakatoksia minun ollessani jo Savonlinnan oopperajuhlilla soittamassa”, kertoilee Alvas.

Pellot olivat metsittyneet ja talo ränsistynyt. ”Vuosi pioneeritöitä osoitti meille, kuinka kivaa on voida tehdä itselleen töitä. Saimme vuodessa paljon aikaan, vaikka kukaan ei ollut niskaan läähättämässä eikä puikkoa heiluttamassa. Sai olla itse oma pomonsa. Kun on ikänsä soittanut tikun varressa, tällainen tuntui todella hyvältä”, myhäilee Alvas.

Obelixin jäljillä

Alvasten villisikatarha on kooltaan 10 hehtaaria ja jakautuu 13 pikkutarhaan eli looshiin, jotka suljetaan porsimisaikoina. Näin porsaait ja emakko saavat olla rauhassa muilta mustasukkaisilta emakoilta. Myös karjut voivat tappaa porsaait, jotta saisivat emakot nopeasti uudelleen kiimaan; miehinen logiikka on luonnossakin nerokasta!

”Villisika on älykäs ja oppii nopeasti.”

”Villisika on älykäs ja oppii nopeasti. Se tunnistaa ruokkijansa sekä eri autot ja tuokset. Lemmikkejä niistä ei tule, mutta jos tarhassa ei ole pieniä porsaaita, voin aika rauhassa olla niiden joukossa”, sanoo Alvas. ”Ne tulevat nuuhkimaan ja ovat rauhallisia. Kun niillä on porsaaita, tarhaan ei ole mitään asiaa. Silloin ne käyvät kimppuun kyselemättä, ja silloin on leikki kaukana.”

Huilisti teurastajana

René suoritti Pohjois-Karjalan aikuiskoulutuskeskuksessa kaksivuotisen elintarviketalan perustutkinnon. Hänellä on pätevyys teurastaa ja leikata eläimet itse.

”Kun ensimmäistä kertaa teurastin harjoitukseksi kesysian, tuntui pahalta. Ruoka ei kuitenkaan kasva luonnossa valmiiksi vakuumiin pakattuna”, muistuttaa Alvas. Tila pyrkii sikojen ruokinnassa omavaraisuuteen. Omia peltoja on 20 hehtaaria, vuokrattuja 11, ja kaikki pellot viljellään luomuna.

”Meillä on seitsemän tonnia painava nelivetoinen traktori, kolme tonnia painava tienrakennusjyrsin ja kaksitoista tonnia painava kaivinkone. Pääomaa näissä on kiinni 100 000 euroa, ja rahat olisi saatava tuottamaan urakointitöitä tekemällä, jähka omat rakennustyöt saadaan valmiiksi. Yksinomaan porsaita kasvattamalla tilaa ei pyöritetä”, toteaa Alvas. Tiejyrsimellä voi ajaa umpimetsään, ja tuloksena on valmis

Villisiat tunnustavat ruokkijansa. ”Ne tulevat nuuhkimaan ja ovat rauhallisia, mutta kun niillä on porsaita, tarhaan ei ole mitään asiaa”, varoittaa René Alvas.

tie: jyrsin murskaa niin kivet kuin kannotkin. Metsittyneet pellot saa kerta-ajelulla entistetyiksi, ja päivässä saa hehtaarin verran valmista aikaiseksi.

Tarha ei tuota voittoa vielä, mutta ehkä jo vuoden kuluttua. Viime vuonna oli epäonnea. ”Menetimme kaksi kolmannesta

porsaista – korpeille. Lauma korppeja pommitti emakoita ja porsaita ja sai hätäännyntä aikaan. Sekasorrossa korpit nokkivat porsaiden silmät, ja niin ne ovat helppoja saaliita. Viime syksynä tarhoilla kävi myös kolme karhua rähjäämässä. Yksi karju karkasi hötäkässä ja naapuri lopulta ampui sen; ei saatu edes lihoja, korvauksista puhumattakaan”, harmittelee Alvas.

René, Suomen Mr. Piccolo

René Alvas on tunnettu huikean laadukkaasta ja tilannetajuisesta, jopa maagisesta piccolonsoitostaan. Piccolon karakteri ei aina löydy pelkästään nuoteista, ja sen soittaminen vaatii näkemystä ja uskallusta. Onpa sanottu, että tietynlaisella hulluudellakin voi olla suotuisa vaikutus soittimen kanssa pärjäämiseen.

”Sävelpuhtaus on kuitenkin orkesterisoitossa kaikkein tärkeintä. Oli nuotissa mitä tahansa, se ei saisi mennä intonoinnin ohi. Orkesteri soi hyvin vain, jos jokainen ääni löytää oman kolon, jossa levätä muita vasten”, kuvaa Alvas. ”Tämä usein unohtuu kun yritetään tehdä henkilökohtaisella tasolla vaikutusta runsaalla fraseerauksella tai tempuilulla.”

Tekniikan on oltava ongelmaton, jotta voi fokusoida koko ajan ympäristön tapahtumiin ja reagoida niihin. Renén mielestä haetaan liikaa tukea puikon päästä; enemmän pitäisi tehdä ympäristön kanssa yhteis-

työtä ja luottaa omaan kuulokuvaan.

”Se että soittaa yksin juuri niin kuin kapellimestari lyö, ei välttämättä auta kokonaisuutta mitenkään”, hän toteaa. ”Aroissa ja hankalissa insatseissa katson enemmän ykkösviulun joustun liikettä kuin kapellimestaria. On turha töksäyttää insatsia, jos jouset eivät vielä liiku.”

René soitti seitsemän vuotta sitten Egil Hovlandin piccolokonserton HKO:n solistina. ”Oli mukava soittaa oman orkesterin solistina omalle yleisölle, ehdottomasti eräs urani kohokohdista. Oman nimen näkeminen solistihuoneen ovesa sykähdytti. Olen joskus muutaman oluen jälkeen harmitellut sitä, etten saanut siitä kuvaa”, hän nauraa.

Elämässä eteenpäin

”Suhde soittamiseen ja soittimeen on oikeastaan vain parantunut kun en enää soita päätyökseni”, tilittää Alvas. ”Olen käynyt parilla keikalla vuoden aikana, ja tammi-kuussa jouduin soittamaan isäni hautajaisissa. Savonlinnan oopperajuhlaorkesterissa saan hyvin tyydytettyä esiintymisviettiäni. Työyhteisöä ei ole ollut sinänsä ikävä, vaikka monia ystäviä ei enää juuri etäisyyksien vuoksi näekään.”

”Pahimmillaan orkesteri on kuitenkin yhteisönä kuin leikkikoulu: liian paljon kaikkea ylimääräistä säpinää, ja pieni piiri käy toistensa hermoille. Kärsin joskus siitä, ettei pystytäkään keskittymään varsinaiseen työntekoon, vaan sitä häiritsevät erilaiset ihmissuhdeongelmat, kärhämöinti ja valittaminen. Kaikissa bändeissä on tätä, oli oopperassakin”, vakuuttaa Alvas. Hänen mielestään tulehtuneet ihmissuhteet vaikuttavat erityisesti juuri orkesterisoiton kaltaiseen työntekoon, joka perustuu hetkessä tapahtuvaan yhteistyöhön.

”Eräs kollega sanoi kerran, että soittaminen on parasta silloin kun se on vain harrastus. Tämän ymmärrän nyt paremmin.” ■